CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
юридичний факультет
кафедра публічного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
_____
проф. Віталій ГОРДЄЄВ
“28” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА: МЕТОДОЛОГІЯ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ

обов’язкова

Освітньо-професійна програма: Право
Спеціальності D8 Право
Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
юридичний факультет
Мова навчання українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Верховенство права: методологія тлумачення та застосування», **складена відповідно до** вимог Освітньо-професійних програм «Право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробники:
Пацурківський Петро Станіславович, професор кафедри публічного права, доктор юридичних наук,професор
Гаврилюк Руслана Олександрівна, професор кафедри публічного права, доктор юридичних наук, професор
Крайній Павло Іванович, доцент кафедри публічного права, кандидат юридичних наук, доцент;
Бабін Ігор Іванович, доцент кафедри публічного права, кандидат юридичних наук,доцент
Нестеренко Лідія Борисівна, асистент кафедри публічного права

Викладачі, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Пацурківський Петро Станіславович, професор кафедри публічного права, доктор юридичних наук,професор
Гаврилюк Руслана Олександрівна, професор кафедри публічного права, доктор юридичних наук, професор
Крайній Павло Іванович, доцент кафедри публічного права, кандидат юридичних наук, доцент;
Бабін Ігор Іванович, доцент кафедри публічного права, кандидат юридичних наук,доцент
Нестеренко Лідія Борисівна, асистент кафедри публічного права

Погоджено з гарантом ОПП Право _____ **проф. Ігор КОВБАС**

Затверджено на засіданні кафедри публічного права
Протокол №1 від «28» серпня 2026 року

Завідувач кафедри публічного права _____ **проф. Ігор КОВБАС**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету _____ **ас. Лаура БЗОВА**

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

а) дати студентам наступні **знання та розуміння** у предметній області верховенства права: антропосоціокультурної природи верховенства права як основоположної загальнолюдської цінності; місця верховенства права у системі антропосоціокультурних цінностей; причин та етапів зародження й еволюції ідеї верховенства права, трансформації цієї ідеї у принцип верховенства права, переростання принципу верховенства права у систему принципів верховенства права; ролі та функцій основних інституційних органів та механізмів держави в утвердженні верховенства права; значення Європейської Конвенції про захист людських прав і основоположних свобод, протоколів до неї, рішень ЄСПЛ як критеріїв втілення на практиці доктрини і принципу верховенства права; особливої місії Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) у здійсненні верховенства права; ролі та значення, механізмів реалізації принципу верховенства права у правовій системі України;

б) виробити у студентів наступні **когнітивні вміння** у предметній області верховенства права: розпізнавати у невичерпній правовій реальності наявність чи відсутність панування верховенства права; виявляти тенденції, міру та форми впливу верховенства права у конкретній правовій реальності; розрізняти буттєву та позитивну укоріненість верховенства права; аналізувати зі світоглядних та філософсько-методологічних позицій парадигми верховенства права будь-яку правову ситуацію; чітко розрізняти пізнавальний інструментарій доктрини верховенства права серед іншого пізнавального інструментарію і вміло обирати пізнавальний інструментарій доктрини верховенства права для аналізу юридичної практики, здійснення відповідних узагальнень, обґрунтування оцінок, висновків та практичних пропозицій;

в) прищепити студентам наступні **практичні навички** у предметній області верховенства права: розпізнавання у будь-якій юридичній конструкції наявності чи відсутності матричних ознак та властивостей верховенства права; застосування до вирішення практичних задач категорійно-понятійного апарату доктрини верховенства права; застосування адекватного філософсько-методологічного інструментарію доктрини верховенства права до аналізу правової дійсності; знаходження належних та достатніх аргументів для обґрунтування необхідності утвердження природно-правових концептів у практичній діяльності; визначення за окремими проявами та їх зовнішніми ознаками правової природи суспільного явища; застосування Європейської Конвенції про захист людських прав і основоположних свобод, протоколів до неї для обґрунтування невичерпної різноманітності проявів доктрини і принципу верховенства права, захисту динамічного балансу публічного та приватного інтересів у публічному праві; використання методології, принципів і прецедентної практики ЄСПЛ у сфері тлумачення Європейської Конвенції про захист людських прав і основоположних свобод; застосування у майбутній професійній діяльності правника методології тлумачення та застосування доктрини і принципу верховенства права Венеційської Комісії, передусім еталонних тестів (мірила верховенства права), ухвалених Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року.

Пререквізити: «Європейська конвенція з прав людини і основоположних свобод: методологія тлумачення і застосування»; «Професійна відповідальність правника»; «Інструменти альтернативного вирішення спорів»; «Публічне право: методологія тлумачення і застосування».

Результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК11. Здатність діяти відповідно до загальноприйнятих етичних правил та стандартів. ЗК12. Здатність цінувати та поважати різноманіття та полікультурність. ЗК 14. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності спеціальності: СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі у ситуаціях правової невизначеності. СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України. СК5. Здатність використовувати сучасні

правові доктрини і принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції. СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію. СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні. СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування. СК 16. Здатність до порівняльно-правового аналізу моделей судочинства, процесуальних інститутів і механізмів захисту прав в Україні та Європейському Союзі.

Результати навчання: ПРН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів та явищ і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання. ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами. ПРН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми чи з мети медіації, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки. ПРН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи. ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права. ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування. РН18. Використовувати результати порівняльно-правового аналізу процесуальних систем України та Європейського Союзу для формування правової позиції, підготовки процесуальних документів і захисту прав та інтересів учасників судового процесу

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: **Верховенство права: методологія тлумачення і застосування**

Форма навчання	**Рік підготовки**	**Семестр**	**Кількість**			**Кількість годин**						**Вид підсумкового контролю**
			кредитів	**годин**	**змістових модулів**	**лекції**	**практичні**	**семінарські**	**лабораторні**	**самостійна робота**	**індивідуальні**	
Денна	1	1	5.0	150	2	15	30	-	-	105	-	екзамен
Заочна	1	1	5.0	150	2	4	6	-	-	140	-	екзамен

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин										
	денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	**пр**	**інд**	**с.р.**		**л**	**пр**	**лаб**	**інд**	**с.р.**

Змістовий модуль 1. Світоглядні, теоретичні та нормативні джерела, природа і зміст доктрини та принципу верховенства права											
Тема 1. Доктрина і принцип верховенства права як цінність	19	2	2		15	22	1	1			20
Тема 2. Закріплення доктрини і принципу верховенства права у Загальній Декларації людських прав ООН 1948 р., у Європейській конвенції про захист людських прав і основоположних свобод 1950 р. та в Конституції України	19	2	2		15	22	1	1			20
Разом за ЗМ 1	38	**4**	**4**		**30**	**44**	**2**	**2**			**40**
Змістовий модуль 2. Тлумачення доктрини і принципу верховенства права Венеційською Комісією											
Тема 3. Тлумачення доктрини і принципу верховенства права Венеційською Комісією у доповіді «Верховенство права» на 86-му пленарному засіданні Комісії 25- 26 березня 2011 року	18	2	2		16	22	1	1			20
Тема 4. Тлумачення доктрини і принципу верховенства права в Еталонних тестах (мірилі верховенства права), ухвалених Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 р.	30	2	12		16	21		1			20
Разом за ЗМ 2	48	**4**	**14**		**32**	**43**	**1**	**2**			**40**
Змістовий модуль 3. Тлумачення та застосування доктрини і принципу верховенства права Європейським судом з прав людини (далі ЄСПЛ)											

Тема 5. Методологія тлумачення і застосування ЄСПЛ доктрини і принципу верховенства права	21	2	4		15	22	1	1			20
Разом за ЗМ 3	**21**	**2**	**4**		**15**	**22**	**1**	**1**			**20**
Змістовий модуль 4. Тлумачення та застосування доктрини і принципу верховенства права в умовах воєнного стану											
Тема 6. Методологія тлумачення і застосування доктрини і принципу верховенства права в умовах воєнного стану	20	2	8		10	21		1			20
Тема 7. Принцип верховенства права як парадигмальна матриця тимчасового відступу України від її окремих зобов'язань за міжнародним правом	18	2			16	20					20
Тема 8. Заключення	5	1			4	20					20
Разом за ЗМ 4	**43**	**5**	**8**		**45**	**63**	**2**	**2**			**60**
Усього годин	**150**	**15**	**30**		**105**	**150**	**4**	**6**			**140**

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ПЕРЕЛІКОМ ПИТАНЬ

1.	**Тема 1. Доктрина і принцип верховенства права як цінність.** *Верховенство права як одна з основоположних загальнолюдських цінностей.* *Джерела доктрини та принципу верховенства права.* *Основоположні типи доктринальних підходів до розуміння доктрини і принципу верховенства права у західній правовій культурі.* *Концептуальні підходи до розуміння доктрини і принципу верховенства права у вітчизняній правовій культурі.*

2.	**Тема 2. Закріплення доктрини і принципу верховенства права у Загальній Декларації людських прав ООН 1948 р., у Європейській конвенції про захист людських прав і основоположних свобод 1950 р. та в Конституції України**. *Вступ.* *Людиноцентристський соціокультурний та ментальний перевороти у Європі та на Заході в цілому в середині XX ст.* *Фіксація принципу верховенства права Загальною Декларацією прав людини ООН 1948 р.* *Закріплення принципу верховенства права Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.* *Особливості онтологічної структури Конституції України та закріплення у ній доктрини і принципу верховенства права.* *Висновки.*
3.	**Тема 3. Тлумачення доктрини і принципу верховенства права Венеційською Комісією у доповіді «Верховенство права» на 86-му пленарному засіданні Комісії 25-26 березня 2011 року**. *Вступ.* *Венеційська Комісія про історичні витоки понять «Rule of Law», «Etat de droit» та «Rechtsstaat».* *Венеційська Комісія про верховенство права у позитивному праві.* *Консенсусне розуміння обов'язкових елементів поняття «верховенство права», а також поняття №правова держава»:* 1) *законність*, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права; 2) *юридична визначеність*; 3) *заборона свавілля*; 4) *достуу до правосуддя*; 5) *дотримання прав людини*; 6) *рівності перед законом та заборони дискримінації*. *Контрольний перелік питань Венеційської Комісії для оцінки стану верховенства права в окремих державах.* *Висновки.*
4.	**Тема 4. Тлумаченя доктрини і принципу верховенства права в Еталонних тестах (мірилі верховенства права), ухвалених Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року.** *Вступ.* *1. Законність як верховенство права.* *2. Юридична визначеність як верховенство права.* *3. Запобігання зловживанню (надужиттю) повноваженнями як верховенство права.* *4. Рівність перед законом і недискримінація як верховенство права.* *5. Доступ до правосуддя як верховенство права.* *6. Приклади конкретних викликів верховенству права в Україні* *Висновки.*
5.	**Тема 5. Методологія тлумачення і застосування ЄСПЛ доктрини і принципу верховенства права.** *Вступ.* *Критерії тлумачення доктрини і принципу верховенства права.* *Методи тлумачення доктрини і принципу верховенства права: 1) у сфері втручання у правову дійсність в цілому; 2) у сфері відсилання до національного права; 3) у сфері необхідності втручання у конкретну правову ситуацію; 4) у сфері відмови від втручання у конкретну правову ситуацію; 5) у сфері*

	доказування. *Прецедентна практика тлумачення та застосування ЄСПЛ - новітні тенденції.* *Висновки.*
6.	**Тема 6. Методологія тлумачення і застосуання доктрини і принципу верховенства права в умовах воєнного стану.** *Вступ.* *Інтерпретація права на життя та заборону катувань.* *Інтерпретація права на свободу та особисту недоторканість.* *Інтерпретація права на повагу до приватного і сімейного життя.* *Інтерпретація права на свободу вираження поглядів.* *Колабораціоналізм та реалізація доктрини і принципу верховенства права в умовах воєнного стану.* *Висновки.*
7.	**Тема 7. Принцип верховенства права як парадигмальна матриця тимчасового відступу України від її окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.** *Вступ.* *Стаття 15 Європейської конвенції з прав людини і основоположних свобод про тимчасовий відступ держави від її окремих зобов'язань під час надзвичайної ситуації.* *Міжнародний пакт про громадянські і політичні права про тимчасовий відступ держави від її окремих зобов'язань.* *Стаття 65 Конституції України про можливість встановлення в умовах воєнного або надзвичайного стану окремих обмежень прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень.* *Закон України від 12.05.2015 р. «Про правовий режим воєнного стану» №389 зі змінами та доповненнями.* *Висновки.*
8.	**Тема 8. Заключення** *Вступ.* *Верховенство права як загальний принцип міжнародного і національного права.* *Світоглядне, методологічне та критеріальне значення доктрини і принципу верховенства права для правової системи України.* *Світоглядне, методологічне та критеріальне значення тлумачення доктрини і принципу верховенства права Венеційською комісією для правової системи України.* *Світоглядне, методологічне та критеріальне значення прецедентної судової практики ЄСПЛ для правової системи України.* *Висновки.*

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ПЕРЕЛІКОМ ПИТАНЬ

№ п/п	Назва теми
1.	**Пряма дія Конституції держави як елемент принципу верховенства права: конституційно-правова та судова практика.** 1. Доктринальні тлумачення прямої дії Конституції держави як елементу принципу

	верховенства права. 2. Тлумачення Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду прямої дії Конституції України у його постанові від 25 листопада 2020 року, справа №234/9296/17; 3. Тлумачення Великою Палатою Верховного Суду прямої дії Конституції України у її постанові від 4 вересня 2019 року, справа №265/6582/16-ц; 4. Тлумачення Великою Палатою Верховного Суду прямої дії Конституції України у її постанові від 19 вересня 2018 року, справа №806/3265/17.
2.	**Відповідність законодавства Конституції держави як елемент принципу верховенства права: судова практика**. 1. Доктринальні тлумачення відповідності законодавства Конституції держави як елементу принципу верховенства права. 2.Тлумачення Конституційним Судом України відповідності законодавства Конституції держави як елементу принципу верховенства права у його рішенні від 25 січня 2012 року №3-рп/2012, справа №1- 11/2012. 3. Тлумачення Конституційним Судом України відповідності законодавства Конституції держави як елементу принципу верховенства права у його рішенні від 28 лютого 2018 року №2-р/2018, справа №1- 1/2018. 4. Тлумачення Конституційним Судом України відповідності законодавства Конституції держави як елементу принципу верховенства права у його рішенні від 11 жовтня 2018 року №8-р/2018, справа №1- 124/2018 (4976/17).
3.	**Законність як елемент принципу верховенства права: судова практика**. 1. Доктринальні підходи до тлумачення законності як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення законності як вимоги ч.2 ст. 19 Конституції України у постанові Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 07.12.2020 р. у справі №320/1248/19. 3. Тлумачення принципу законності як елементу принципу верховенства права при здійсненні дискреційних повноважень Касаційним адміністративним судом у його постанові від 20.10.2020 р. у справі №826/36/94/16. 4. Тлумачення законності як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 01.07.2020 р. у справі №826/16739/18.
4.	**Правова визначеність як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика.** 1. Доктрини правової визначеності як елементу принципу верховенства. 2. Тлумачення принципу res judicata як елементу принципу правової визначеності у постанові Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 07.12.2020 р. у справі №210/3802/16-а. 3. Тлумачення принципу правової визначеності як елементу принципу верховенства права у постанові Великої Палати Верховного Суду від 10.12.2020 р., провадження №11-93 сап 20. 4. Тлумачення принципу правової визначеності як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 15.09.2020 р. у справі №205/4196/18.
5.	**Стандарти судового доказування як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика**. 1. Правові концепції та доктрини судового доказування як елементу принципу верховенства права.

	2. Застосування стандарту судового доказування «поза розумним сумнівом» Касаційним кримінальним судом Верховного Суду у його постанові від 04.07.2018 р. у справі №688/788/15-к. 3. Застосування стандарту судового доказування «плоди отруєного дерева» Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 09.09.2020 р. у справі №1-27/10. 4. Застосування стандарту судового доказування «вірогідність доказів» Касаційним господарським судом Верховного Суду у його постанові від 11.09.2020 р. у справі №910/16505/19.
6.	**Справедливість як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика**. 1. Правові доктрини справедливості як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення справедливості як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 03.07.2019 р. у справі №342/180/17. 3. Тлумачення справедливості як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 29.09.2020 р. у справі №688/2908/16. 4. Тлумачення справедливості як елементу принципу верховенства права Касаційним господарським судом Верховного Суду у його постанові від 19.07.2018 р. у справі №916/752/17.
7.	**Пропорційність як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика.** 1. Правові концепції та доктрини пропорційності як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення пропорційності як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у його постанові від 02.12.2020 р. у справі №357/14346/17. 3. Тлумачення пропорційності як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 21.08.2019 р. у справі №569/4373/16-ц. 4. Тлумачення пропорційності як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 18.03.2020 р. у справі №711/4010/13-ц.
8.	**Добросовісність як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика.** 1. Правові концепції та доктрини добросовісності як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення добросовісності як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 16.06.2020 р. у справі №145/2047/16-ц. 3. Тлумачення добросовісності як елементу принципу верховенства права Касаційним цивільним судом Верховного Суду у його постанові від 02.12.2020 р. у справі №759/22877/19. 4.Тлумачення добросовісності як елементу принципу верховенства права Касаційним цивільним судом Верховного Суду від 06.03.2019 р. у справі №317/3272/16-ц.
9.	**Обґрунтованість як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика.** 1. Правові концепції та доктрини обґрунтованості судового рішення як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення сенсу обґрунтованості судового рішення як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 08.10.2020 р. у справі №11-101 can 20.

	3. Тлумачення обґрунтованості судового рішення як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у його постанові від 23.11.2020 р. у справі «320/695/19. 4. Тлумачення обґрунтованості судового рішення як елементу принципу верховенства права Касаційним цивільним судом Верховного Суду від 14.12.2020 р. у справі №521/2816/15-ц.
10.	**Право на справедливий суд як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика**. 1. Правові концепції та доктрини права на справедливий суд як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення права на справедливий суд як елементу принципу верховенства права Касаційним цивільним судом Верховного Суду у постанові від 12.11.2020 р. у справі №405/812/19. 3. Тлумачення права на справедливий суд як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 02.12.2020 р. у справі №404/7716/16-а. 4. Тлумачення права на справедливий суд як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 10.03.2020 р. у справі 9901/740/18.
11.	**Недискримінація як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика**. 1. Вивчення правових концепцій та доктрин недискримінації як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення недискримінації як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 01.04.2020 р. у справі №804/2823/16. 3. Тлумачення недискримінації як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 20.12.2018 р. в справі №826/12123/16. 4. Тлумачення недискримінації як елементу принципу верховенства права Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 03.12.2019 р. у справі №910/6471/18.
12.	**Належне урядування як елемент принципу верховенства права: доктрина та судова практика**. 1. Концептуальні та доктринальні підходи до розуміння належного урядування як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення належного урядування як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 01.12.2020 р. у справі №580/1550/20. 3. Тлумачення належного урядування як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 26.11.2020 р. у справі №200/13482/19-а. 4. Тлумачення належного урядування як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного суду у постанові від 18.11.2020 р. у справі №826/670/15.
13.	**Дотримання дискреційних повноважень як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика**. 1. Правові концепції та доктрини дотримання дискреційних повноважень як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення правової природи дискреції та меж судового контролю за нею

	Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 11.06.2019 р. у справі №9901/738/18. 3. Тлумачення сенсу правової дискреції Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 24.11.2020 р. у справі №9901/601. 4. Тлумачення способів викладення дискреційних повноважень Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 07.12.2020 р. у справі №1340/3879/18.
14.	**Правові процедури як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика**. 1. Концепції та доктрини правових процедур як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення правових процедур як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 09.11.2020 р. у справі №9901/241/20. 3. Тлумачення правових наслідків недотримання процедури як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 22.01.2020 р. у справі №818/163/16. 4. Тлумачення основних вимог до правових процедур як елементу принципу верховенства права Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 16.04.2020 р. в справі №495/5105/17.
15.	**Юридична відповідальність як елемент принципу верховенства права: правова доктрина та судова практика**. 1. Правові концепції та доктрини юридичної відповідальності як елементу принципу верховенства права. 2. Тлумачення мети притягнення правопорушника до юридичної відповідальності Касаційним адміністративним судом Верховного Суду у постанові від 02.12.2020 р. у справі №804/6911/17. 3. Розмежування дисциплінарної і кримінальної відповідальності Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 10.03.2020 р. у справі №9901/740/18. 4. Тлумачення презумпції невинуватості Великою Палатою Верховного Суду у її постанові від 10.03.2020 р. у справі №9901/741/18.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

№ п/п	Назва теми
1.	Закріплення доктрини і принципу верховенства права у Загальній Декларації людських прав ООН 1948 р.
2.	Закріплення доктрини і принципу верховенства права у Європейській конвенції про захист людських прав і основоположних свобод 1950 р.
3.	Закріплення доктрини і принципу верховенства права у Конституції України.
4.	Офіційне тлумачення доктрини і принципу верховенства права Венеційською Комісією у спеціальній доповіді «Верховенство права» на 86-му пленарному засіданні Комісії 25-26 березня 2011 року.
5.	Еталонні тести (мірило верховенства права), ухвалені Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року. Розділ ЗАКОННІСТЬ.

6.	Еталонні тести (мірило верховенства права), ухвалені Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року. Розділ ЮРИДИЧНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ

7.	Еталонні тести (мірило верховенства права), ухвалені Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року. Розділ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОВЖИВАННЮ ПОВНОВАЖЕННЯМИ.
8.	Еталонні тести (мірило верховенства права), ухвалені Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року. Розділ РІВНІСТЬ ПЕРЕД ЗАКОНОМ І НЕДИСКРИМІНАЦІЯ.
9.	Еталонні тести (мірило верховенства права), ухвалені Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року. Розділ ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ І БЕЗСТОРОННІСТЬ СУДУ.
10.	Еталонні тести (мірило верховенства права), ухвалені Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року. Розділ ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ. СПРАВЕДЛИВЕ СУДОЧИНСТВО.
11.	Еталонні тести (мірило верховенства права), ухвалені Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні 11-12 березня 2016 року. Розділ ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ. КОНСТИТУЦІЙНЕ СУДОЧИНСТВО.
12.	Методологія та принципи тлумачення ЄСПЛ Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в умовах воєнного стану
13.	Інтерпретація ЄСПЛ права на життя та заборону катувань (статті 2 і 3 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.
14.	Інтерпретація ЄСПЛ права на свободу та особисту недоторканість (ст.5 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.
15.	Інтерпретація ЄСПЛ права на справедливий судовий розгляд (ст.6 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права
16.	Інтерпретація ЄСПЛ права власності (ст.1 Першого протоколу до Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права
17.	Інтерпретація ЄСПЛ права на повагу до приватного і сімейного життя (ст.8 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.
18.	Інтерпретація ЄСПЛ права на свободу віросповідання (ст.9 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.
19.	Інтерпретація ЄСПЛ права на свободу вираження поглядів (ст.10 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.
20.	Інтерпретація ЄСПЛ права на свободу об`єднань (ст.11 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.
21.	Інтерпретація ЄСПЛ права на ефективний засіб правового захисту (ст.13 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.

22.	Інтерпретація ЄСПЛ права на заборону дискримінації (ст.14 Конвенції) як реалізація доктрини та принципу верховенства права.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота здобувачів з дисципліни направлена на узагальнення, засвоєння та закріплення знань по кожній темі. Самостійна робота включає наступні види робіт: опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, підготовка презентації, вирішення кейсів, розгляд теоретичних питань, які виносилися на самостійне вивчення. Результати самостійної роботи здобувача оцінюються викладачем на практичних заняттях.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год. дфн.	К-сть год. зфн
1.	**Світоглядні та методологічні засади доктрини і принципу верховенства права. Природа та зміст доктрини і принципу верховенства**	Проаналізуйте: поняття та природу світоглядного джерела доктрини і принципу верховенства права; властивості світоглядного джерела доктрини і принципу верховенства права; давньогрецьку людиноцентристську філософію як світоглядне джерело доктрини і принципу верховенства права; давньоримську державоцентристську філософію як світоглядне джерело доктрини і принципу верховенства права; особливу роль християнства як світоглядного джерела доктрини і принципу верховенства права; правові доктрини Т.Гобса, Дж.Лока, Ж.-Ж.Руссо та Шарля-Л. Монтеск'є як світоглядне джерело верховенства права; правові акти: Велика Хартія Вольностей 1215 р., Американську декларацію незалежності 04.07.1776 р., Конституцію США 1787 р., Французьку декларацію прав людини і громадянина як світоглядні джерела доктрини і принципу верховенства права; ідеї гуманізму в українській культурі XV-XVIIст.ст., філософію Г.С.Скороводи, ціннісний вибір українців під час Революції Гідності як світоглядні джерела доктрини і принципу верховенства права в Україні; антропосоціокультурний тип доктринальних підходів до розуміння природи верховенства права; властивості верховенства права: а) буттєву укоріненість верховенства права; б) буттєвий примат потреб особи стосовно її прав; в) буттєвий примат прав людини перед її обов'язками; г) необхідність врахування особою буттєвих потреб Іншого; ґ) спотанність верховенства права; позитивістський тип доктринальних підходів до розуміння природи верховенства права; ознаки верховенства права: а) історичний характер	15	20

		верховенства права; б) санкціонованість верховенства права державою; в) позитивна форма укорінення верховенства права; г) верховенство права як верховенство закону; ґ) пріоритетність прав публічних суб'єктів стосовно прав особи.		
2.	**Закріплення доктрини і принципу верховенства права у Загальній Декларації людських прав ООН 1948 р., у Європейській конвенції про захист людських прав і основоположних свобод 1950 р. та в Конституції України**	Охарактеризуйте: сенс людиноцентристського соціокультурного і ментального переворотів у Європі та світі в середині XX ст.; особливості фіксації доктрини і принципу верховенства права у Загальній декларації прав людини ООН 1948 р.; закріплення принципу верховенства права Європейською конвенцією з прав людини і основоположних свобод 1950 р.; особливості закріплення доктрини і принципу верховенства права у Конституції України; порівняйте парадигмальні матриці закріплення доктрини і принципу верховенства права у Загальній декларації людських прав ООН 1948 р., у Європейській конвенції про захист людських прав і основоположних свобод та в Конституції України.	15	20
3.	**Тлумачення доктрини і принципу верховенства права Венеційською Комісією у спеціальній доповіді «Верховенство права» на 86-му пленарному засіданні Комісії**	Опрацюйте: історичні витоки понять «Rule of Law», «Etat de droit» «Rechtsstaat»; тлумачення верховенства права у позитивному праві; пошук Венеційською Комісією чіткого концептуального тлумачення верховенства права; консенсусні елементи поняття «верховенство права» за Венеційською Комісією: 1) законність; 2) юридична визначеність; 3) заборона свавілля; 4) доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами; 5) дотримання прав людини; 6) заборона дискримінації та рівність перед законом.	16	20
4.	**Тлумачення доктрини і принципу верховенства права в Еталонних тестах (мірилі верховенства права), ухвалених Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні**	Охарактеризуйте: сенс, системність та структуру таких елементів принципу верховенства права: законність; юридична визначеність; запобігання зловживанню (надужиттю) повноваженнями; рівність перед законом і недискримінація; доступ до правосуддя.	16	20
5.	**Методологія та принципи тлумачення**	Проаналізуйте: Як тлумачить ЄСПЛ мету та предмет ЄКПЛ; Якими критеріями послуговується ЄСПЛ під час	15	20

	ЄСПЛ Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	тлумачення Конвенції; До яких методів вдається ЄСПЛ під час тлумачення ним Конвенції: 1)у сфері втручання у право в цілому; 2)у сфері відсилання до національного права; 3)у сфері втручання у конкретну правову ситуацію; 4)у сфері відмови від втручання у правовий спір; 5)у сфері доказування.		
6.	**Тлумачення і застосування доктрини і принципу верховенства права в умовах воєнного стану**	Проаналізуйте українську практику: інтерпретації права на життя та заборону катувань в умовах воєнного стану; інтерпретації права на свободу та особисту недоторканність; інтерпретації права на повагу до приватного і сімейного життя; інтерпретації права на свободу вираження поглядів; феномен колабораціонізму крізь призму доктрини і принципу верховенства права.	10	20
7.	**Принцип верховенства права як парадигмальна матриця тимчасового відступу України від її окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та Конституцією України**	Розкрийте сенс та зміст: Статті 15 ЄКПЛ про право держави на тимчасовий відступ від її окремих зобов'язань під час надзвичайної ситуації чи воєнного стану та її роль як парадигмальної матриці застосування принципу верховенства права у вищезазначених умовах; Міжнародного пакту про громадянські і політичні права в частині права держави на тимчасовий відсутп від її окремих зобов'язань під час надзвичайної ситуації чи воєнного стану; Статті 65 Конституції України про можливість встановлення в умовах воєнного або надзвичайного стану окремих обмежень прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень; Закону України «Про правовий режим воєнного стану» зі змінами та доповненнями.	16	20
8.	**Світоглядне, методологічне та критеріальне значення доктрини і принципу верховенства права.**	Проаналізуйте: Верховенство права як основоположний принцип міжнародного та національного права; світоглядне, методологічне і критеріальне значення доктрини і принципу верховенства права для правової системи України; світоглядне, методологічне і критеріальне значення тлумачення доктрини і принципу верховенства права Венеційською Комісією для правової системи України;	4	20

		світоглядне, методологічне і критеріальне значення прецедентної судової практики ЄСПЛ у сфері верховенства права для правової системи.		
	Усього годин		105	140

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Навчання та викладання побудоване на компетентнісному і студентоцентричному підходах, принципах академічної свободи і академічної доброчесності.

Базується на інтерактивному навчанні практичного спрямування у формах лекцій (лекція-диспут, консультація, дискусія, лекція-презентація), практичних занять (робота з вітчизняними та міжнародними нормативними актами, джерелами, з навчально-методичною, науковою літературою, аналізом рішень ЄСПЛ), самостійної та індивідуальної роботи студентів, вирішення кейсів, індивідуального підходу до кожного студента.

При викладанні навчальної дисципліни використовуються сучасні освітні технології, які ефективно поєднуються з традиційними методами викладання з тією метою, щоб поліпшити процес навчання та зробити його більш ефективним та доступним для здобувачів.

- вербальні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо);
- наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали тощо);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, законодавчо-нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web-конференції, вебінари тощо);
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Методи контролю

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- проєкти (індивідуальні та командні проєкти; дослідницько-творчі та ін.);
- есе;
- презентація і захист результатів виконаних завдань і досліджень;
- презентації та виступи на наукових заходах;
- вирішення ситуаційних завдань, кейсів.

Форми контролю знань студентів з навчальної дисципліни

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах та малих групах; самоконтролю тощо. Особливого значення має тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень магістрів за допомогою комп'ютерних технологій.

Підсумковий контроль: екзамен у формі комп'ютерного тестування по вирішенню кейсів та написання юридичного есе із застосуванням правничої аргументації.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Поточний та семестровий контроль оцінювання набутих студентами знань, умінь та навичок (компетентностей) здійснюється відповідно до «Положення про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (уведено в дію з 27.02.2020 р. Наказ № 67-від 27.02.2020 р.)

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути: - тестування за принципами ЗНО на основі комп'ютерних технологій (стандартизовані тести);

- проекти (наскрізні проекти; індивідуавальні та командні проекти; дослідницько творчі та ін.);
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- усні відповіді на іспитові білети.

Методи оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Кумулятивний метод: до 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент може набрати методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. З них до 10% балів (не більше 5 балів) студент може набрати під час опанування ним за його ініціативою окремих питань робочої програми, що стосуються проблематики доктрини і принципу верховенства права, в межах неформальної освіти. Для цього студент повинен попередньо проконсультуватись з лектором щодо інтернет платформи та курсу та після його проходження надати відповідний належно оформлений сертифікат. Ще по 25 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час комп'ютерного тестування по вирішенню ним кейсів з навчальної дисципліни та усного іспиту.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**
5 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але
	при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку. ***Суттєві запитання до доповідачів:***

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу (за темами):

Програмою курсу визначено перелік ключових термінів, що розкривають зміст кожної теми. Студентам пропонується скласти словник основних термінів з конкретної теми на останніх сторінках опорного конспекту лекцій.

2 бали нараховуються студентам, які не лише склали повний перелік визначених термінів з конкретної теми, а й можуть вільно розтлумачити їх зміст.

1 бал нараховуються студентам, які склали неповний перелік визначених термінів з конкретної теми і не можуть їх розтлумачити без конспекту.

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ) – вид навчально-методичного посібника, в якому стисло і системно викладено основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов'язані між собою. Дані поняття та положення є лише

опорними сигналами, вони вимагають пояснень і визначень, що мають записати студенти

під час лекції. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями, концепціями, проблемами, теоріями тощо.

Кожен студент повинен мати ОКЛ на лекціях і вести в ньому записи власноруч. Під час аудиторної роботи з ОКЛ студенти записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі. Під час самостійної роботи рекомендується доповнити записи лекції та завершити виконання завдань, що були зазначені в Робочій програмі навчальної дисципліни.

2 бали нараховуються студентам, які в повному обсязі самостійно і творчо опрацювали всі питання лекції і вільно володіють її змістом.

1 бал нараховується студентам, які опрацювали лише окремі питання лекції і не достатньо вільно володіють її змістом.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе – це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Ведення конспекту першоджерел:

2 бали отримують студенти, які опрацювали всю необхідну обов'язкову літературу, засвоїли її основні теоретичні положення, вміють їх пояснити і розтлумачити. **1 бал** отримують студенти, котрі опрацювали не всю необхідну літературу, не завжди розуміють її вихідні теоретичні положення, поверхово їх пояснюють.

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критерії підсумкового семестрового контролю знань студентів на іспиті

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку чи екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на

творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку 100 балів (за шкалою ЧНУ ім. Ю.Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**; – здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочою програмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль, а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)								Кількість балів з усного іспиту	Кількість балів з тестування	Сумарна кількість балів
Змістові модулі 1, 2 До 25 балів				Змістові модулі 3,4 До 25 балів						
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	До 25	До 25	До 100
5	7	7	6	6	7	6	6	25	25	100

Т1, Т2 ... Т22 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінки (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A(90-100)	відмінно
Добре	B(80-89)	дуже добре
	C(70-79)	добре
Задовільно	D(60-69)	задовільно
	E(50-59)	достатньо
Незадовільно	Fx(35-49)	(незадовільно)з можливістю повторного складання

	F(1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

1. Розкрийте етимологію та семантику слів **право** і **закон** в англійській мові. Наведіть тлумачення понять **право** і **закон** у системі загального права.
2. Розкрийте етимологію та семантику слів **право** і **закон** в українській мові. Наведіть тлумачення понять **право** і **закон** у правовій системі України.
3. Як співвідносяться між собою поняття «верховенство права» та «верховенство закону» в основних західних пізнавальних традиціях?
4. Обґрунтуйте, що верховенство права існує об'єктивно.
5. Розкрийте трансцендентальний та інтерсуб'єктивний характер верховенства права.
6. Розкрийте співвідношення верховенства права та прав людини.
7. Чи істинне судження, що загальнолюдські цінності виступають антропосоціокультурними кодами правових та юридичних конструкцій. Обґрунтуйте відповідь.
8. Обґрунтуйте, що верховенство права є ключовою загальнолюдською цінністю.
9. Поняття, природа та властивості верховенства права.
10. Світоглядні джерела доктрини та принципу верховенства права.
11. Українська світоглядна традиція як джерело доктрини та принципу верховенства права в Україні.
12. Розкрийте, чому ієрархічна вищість закону відносно підзаконних актів не є підставою для визнання «верховенства закону» конституційним принципом?
13. Чи згідні Ви з твердженням: «Підвалиною принципу верховенства закону в Україні є вимога верховенства Конституції держави як Основного закону» (Див.: Рабінович П.М. Верховенство закону) (Юридична енциклопедія: В 6-ти т. (Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред..) та ін. - К.: Укр. Енциклопедія 1998. - Т.1: А.-Г. - С.341). Обґрунтуйте відповідь.
14. Докажіть, сумісна чи ні ідея «верховенства закону» з природою Конституції України?
15. Згідні Ви чи ні, що ***конституційний принцип законності*** є запереченням ***конституційного підґрунтя*** для ідеї «верховенства закону»? Обґрунтуйте відповідь.
16. Чи закладено в Конституції України ***верховенство права*** як заперечення свавільної влади? Аргументуйте відповідь.
17. Розкрийте, як саме тлумачить ***основні елементи права людини на особисту свободу*** Європейська
конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
18. Проаналізуйте тлумачення ***верховенства права*** у рішенні Європейського суду з прав людини «Мельниченко проти України» від 4.11.2003 р.
19. Проаналізуйте тлумачення ***верховенства права*** Конституційним Судом України ***у справі щодо недоторканості та імпічменту Президента України*** №19-рп/ 2003 від 10 грудня 2003 року.
20. Обґрунтуйте твердження, що **Конституція України є не джерелом, а наслідком існування прав людини.**
21. Обґрунтуйте, що саме і чому саме є основоположним критерієм перевірки усіх ***актів*** держави на відповідність принципам, що становлять зміст, мету і завдання її діяльності?
22. Обґрунтуйте, якою є ***правова природа*** Конституції України.
23. Обґрунтуйте, чому саме ЄСПЛ розглядає ***якість закону*** **як вимогу верховенства права?**
24. Розкрийте, на підставі яких саме аргументів ЄСПЛ тлумачить ***свавільність*** як пряму **антитезу верховенства права.**

25. Розкрийте, яка саме місія належить згідно доктрині ЄСПЛ, ***адміністративній юстиції*** в утвердженні ***верховенства права.***
26. Доведіть, базуючись на рішеннях ЄСПЛ, що ***верховенство права*** є одним ІЗ основоположних **принципів демократичного суспільства.**
27. Порівняйте доктрини «Rule of Lav/» і «Rechtsstaat».
28. Обґрунтуйте, як саме слід тлумачити з позицій концепції ***верховенства права*** твердження англійського правника при королівському дворі часів прийнятгя Magna Carta Генрі Блекстона **«...право творить короля»** та **«король є і повинен бути нижче від права»?**
29. Проаналізуйте формулу «справедливої юридичної процедури» (три **Ні:** ні - продажу правосуддя; ні - відмові в правосудді; ні - зволіканню з правосуддям).
30. Розкрийте, яке місце належить ***верховенству права*** у тріаді спільної спадщини європейських народів та їх цінностей.
31. Які основоположні аргументи є спільними для позитивістських концепцій доктрини верховенства права? Розкрийте їх квінтесенцію.
32. Які основоположні аргументи є спільними для антропосоціокультурних концепцій доктрини прав людини? Розкрийте їх квінтесенцію.
33. Розкрийте квінтесенцію короткого розуміння Венеціанською комісією ***верховенства права*** (на основі «Верховенство права. Доповідь, схвалена Венеціанської комісії на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25-26 березня 2011 року) на основі коментарів, що їх надали: пан Пітер Ван Дайк (член Комісії, Нідерланди), пані Грет Галлер (член Комісії, Швейцарія), пан Джефрі Джауел (член комісії, Велика Британія) та пан Коарло Туорі (член комісії, Фінляндія) // Право України. - 2011. - № 10. - С. 168-184»),
34. Розкрийте усі складові елементи розширеного розуміння Венеціанською комісією ***верховенства права*** (на основі «Верховенство права. Доповідь, схвалена Венеціанської комісії на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25-26 березня 2011 року) на основі коментарів, що їх надали: пан Пітер Ван Дайк (член Комісії, Нідерланди), пані Грет Галлер (член Комісії, Швейцарія), пан Джефрі Джауел (член комісії, Велика Британія) та пан Коарло Туорі (член комісії, Фінляндія) // Право України. - 2011. - № 10. - С .168-184»).
35. Обгрунтуйте буттєву укоріненість верховенства права.
36. Доведіть буттєвий примат блага (потреб) людини відносно її прав.
37. Розкрийте пріоритет прав людини відносно її обов’язків.
38. Аргументуйте, чому саме індивіду необхідно враховувати життєві потреби Іншого.
39. Загальна характеристика Еталонних тестів для перевірки дотримання верховенства права. Прийнятих на 106-му пленарному засіданні Венеційської комісії 11-12 березня 2016 р. Схвалених на Нараді Комітету Міністрів Ради Європи 6-7 вересня 2016 р. Схвалених Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи на сесії 19-21 жовтня 2016 р.
40. Загальна характеристика блоку Еталонних тестів Венеційської комісії, вироблених для **перевірки законності** як складової верховенства права.
41. Як саме належить з’ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання ієрархічної вищості приписів актів права?
42. За якими саме критеріями належить з’ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання приписів актів права?
43. За якими саме критеріями належить з’ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання зобов’язань, взятих державою за міжнародним правом?
44. За якими саме критеріями належить з’ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання нормотворчих повноважень виконавчої влади?
45. За якими саме критеріями належить з’ясовувати згідно, Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання законодавчих процедур?
46. За якими саме критеріями належить з’ясовувати згідно, Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання винятків за надзвичайних станів?
47. За якими саме критеріями належить з’ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання обов’язку виконати приписи актів права?

48. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи акти права гарантують, що вимоги правовладдя поширюються на недержавні структури, які цілком або частково взяли на себе виконання суспільних завдань і чиї дії та рішення мають для звичайних людей наслідки, схожі на ті, що настають за діями й рішеннями органів публічної влади, а також чи є такі суб'єкти підзвітними в той самий спосіб, що й органи публічної влади?
49. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання доступності актів законодавства?
50. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання доступності судових рішень?
51. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання передбачності актів права?
52. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання сталості і послідовності приписів права?
53. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання легітимних очікувань?
54. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання унеможливлення зворотної дії законодавства?
55. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії,
дотримання принципів ***nullum crimen sine lege*** та ***nullum poena sine lege?***
56. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання ***rey judicata***?
57. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, дотримання запобігання зловживанню повноваженнями з боку органів публічної влади?
58. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи в Конституції закріплено принцип однакового ставлення, обов'язок держави сприяти забезпеченню рівності, так само як і право особи на свободу від дискримінації?
59. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи забезпечено повноваження принципу недискримінації?
60. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи гарантовано рівність за приписами права?
61. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи гарантовано рівність перед законом?
62. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи є наявними достатні конституційні та законодавчі гарантії судової незалежності?
63. Охарактеризуйте чотири основоположних, згідно тлумачення Венеційської комісії, складові суддівської незалежності? Проаналізуйте, чи дотримано їх в Україні центрові чотири складники суддівської незалежності: спосіб призначення, строк повноважень, наявність гарантій супроти зовнішнього тиску - включно з тиском бюджетних питаннях - та те, чи судівництво показується як незалежне й безстороннє?
64. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи є наявними достатні конституційні та законодавчі гарантії щодо безсторонності судочинства?
65. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи достатньою мірою забезпечено самостійність служби звинувачення?
66. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи достатньою мірою забезпечено незалежність і безсторонність адвокатури?
67. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи мають особи дієвий доступ до судів?
68. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи гарантовано презумпцію безвинності?

69. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи втілено в приписах права та чи є застосовними на практиці додаткові стандарти щодо справедливого судочинства?
70. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи є судові рішення дієвими?
71. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, чи забезпечено конституційне судочинство?
72. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, які запобіжні заходи застосовуються для протидії корупції?
73. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, якими є заходи кримінального права, що застосовуються з метою протидії корупції?
74. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, наскільки є дієвими запобіжні і каральні заходи щодо протидії корупції?
75. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, як забезпечено захист особистих (персональних) даних?
76. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, якими є гарантії протидії зловживанню цільовим спостереженням?
77. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, якими є юридичні приписи щодо оперативного спостереження, що є гарантіями протидії зловживанню ним?
78. За якими саме критеріями належить з'ясовувати, згідно Еталонних тестів Венеційської комісії, якими є гарантії протидії зловживанню відеоспостереженням, особливо в громадських місцях?

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти - https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity

У межах навчальної дисципліни передбачається можливість врахування результатів неформальної освіти здобувачів. Зарахування здійснюється у випадку відсутності студента на практичному занятті з поважних причин та неможливості отримати бали в аудиторній формі.

До зарахування приймаються результати проходження окремих тем дисципліни на авторитетних онлайн-платформах, наприклад, *Coursera, Prometheus*, навчальних курсів HELP та інші визнані освітні ресурси за умови підтвердження у вигляді сертифіката за результатами навчання.

За наявності належного сертифіката здобувачу освіти нараховується *5 балів* за відповідну тему, що прирівнюється до оцінювання виконання завдань практичного заняття.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна)

1. Бінгем Том. Правовладдя / за ред. Сергія Головатого; пер. з англ. В. Костеллі та Д. Шкрьоби; передумова до українського видання Сергія Головатого. Київ. 2024. 256 с.
2. Верховенство права в діяльності правоохоронних органів. Монографія / В. Тертишник, Т. Батраченко, В. Ченцов, О. Сачко, І. Єфімова, В. Юрчишин, П. Юрчишин, С. Микитюк, О. Тертишник, А. Минєєв, О. Розгон, І. Сухацька, О. Хорошун / За заг. ред. доктора юрид. наук, професора В. Тертишника. Київ: Алерта, 2025. 536 с.
3. Верховенство права. Доповідь, схвалена Венеціанською комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25-26 березня 2011 року) на основі коментарів, що їх надали: пан Пітер Ван Дайк (член Комісії, Нідерланди), пані Грет Галлер (член Комісії, Швейцарія), пан Джефрі Джауел (член комісії, Велика Британія) та пан Коарло Туорі (член комісії, Фінляндія). Право України, 2011. № 10. С.168-184.

2026 Руслана Гаврилюк

4. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. Верховенства права: методологія тлумачення та застосування. Навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернів. нац. ун-т ім.Ю.Федьковича, 2022. 244с

5. Гаудер Пол. Верховенство права в реальному світі / Пол Гаудер; [пер. з англ.: Д. Вовк, В. Гончаров та ін.; кер. проекту Д. Лученко; наук. ред. Д. Вовк]. Харків: Право, 2018. 392 с.

6. Комарова Тетяна, Лазовскі Адам. Судова практика Суду справедливості ЄС з питань верховенства права. Посібник. Київ: PRAVO-JUSTICE, 2024. 50 с.

7. Мерник А.М. Обмеження прав людини в умовах дії особливих правових режимів: загальнотеоретичні аспекти та практики реалізації: монографія. Харків: Право, 2024. 456 с.

8. Мірило верховенства права (правовладдя) національного рівня: практика України (Rule of law Checklist at national level: case of Ukraine) / за заг. ред. М.Козюбри, упорядники та автори коментарів: В.Венгер, А.Заєць, Є.Звєрєв, М.Козюбра, Ю.Матвєєва, О.Цельєв; Центр дослідження проблем верховенства права та його втілення в національну практику України Національного університету «Києво-Могилянська академія». Київ, 2020. 144 с.

9. Мірило правовладдя. Ухвалено Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11-12 березня 2016 року). Схвалено Комітетом Міністрів (на рівні їх заступників) на 1263-му засіданні (6-7 вересня 2016 року). Схвалено Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи на 31-й сесії (19-21 жовтня 2016 року). Коментар. Глосарій. Пер. з англ. Сергія Головатого. Страсбург, 18 березня 2016 р. Дослідження № 711/2013. 164с.

10. Права і свободи людини та їх дотримання під час дії воєнного стану. Київ: Видавничий дім “ Професіонал”, 2022. 310 с.

Додаткова (допоміжна)

11. Havrylyuk, R., Patsurkivskyy, P. Implementation of European legal standards into Ukraine’s transitional justice system to ensure contextual legal certainty. Cadernos de Dereito Actual. Nº. 32, 2026, págs. 364-387. https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57225933437&origin=resultslist

12. Бабанли Р. Ш., Пушкар П. В. Загальні питання розуміння і застосування практики ЄСПЛ. Том 1. Харків: Юркнига, 2021. 168 с.

13. Гаврилюк Р. О., Пацурківський П. С. Верховенство права: методологія тлумачення і застосування: навчально - методичний посібник. Р. О. Гаврилюк, П. С. Пацурківський. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2022. 224 с.

14. Гаврилюк Р. Чому в Україні не відбулася оголошена революція у сфері прав людини? Право України. 2016. № 6. С. 35 -43.

15. Гаврилюк Р.О., Пацурківський П.С. підрозділ 1.6. Юридична відповідальність Російської Федерації за фінансування нею її війни проти України в кн.: Законодавче забезпечення формування та реалізації державної політики України в умовах воєнного стану : колективна монографія : у 4 т. / заг. ред. : Стефанчук Р. О., Мищак І. М., Савченко Л. А.; Інститут законодавства Верховної Ради України. К. : Вид-во «Людмила», 2022. Т. 4 : Відповідальність за вчинення злочинів під час вторгнення Російської Федерації в Україну: міжнародно-правовий і національний аспекти / відп. ред. Коваленко А. А.; Інститут законодавства Верховної Ради України. 2022. С. 108-128.

16. Гарасимів О. Ю. Вплив практики Європейського суду з прав людини на вдосконалення правозахисного законодавства в Україні (загальнотеоретичний аспект). Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень”. Львівський національний університет ім. І. Франка, Львів 2020 р.

17. Дмитрієва М. М. Реалізація принципу правової визначеності: вітчизняний і зарубіжний досвід. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2024. 270 с.
18. Дульський О. Л. Арешт не дорівнює в'язниця. Харків: Юркнига, 2021. 272 с.
19. Зведений огляд рішень Європейського суду з прав людини (2024 рік) / Відп. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Р. Ш. Бабанли. Київ, 2025. 15 с.
20. Колабораціонізм на тимчасово окупованих територіях: проблеми правової оцінки, гарантування прав і свобод людини та реінтеграції територій : монографія / [М. А. Рубащенко, І. В. Яковюк, Н. В. Шульженко, О. В. Зайцев, С. О. Харитонов] ; за наук. ред. М. А. Рубащенка ; Нац. фонд дослідж. України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2024 576 с.
21. Манукян В. І. Страсбурзьке право. Європейський суд з прав людини. Теорія, принципи, практика. К: Норма права, 2023. 596 с.
22. Матвєєва Ю. І. Принципи правової визначеності, як складова верховенства права. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.01 "Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень". Національний університет "Києво - Могилянська академія" Київ. 2019 р. 220 с.
23. Медвідь А. Б. Гарантування прав людини на життя, свободу та справедливий суд Європейською конвенцією 1950 року і Конституцією України: порівняльно - правові аспекти: монографія. Львів: Растр - 7, 2020. 565 с.
24. Мерник А. М. Обмеження прав людини в умовах дії особливих правових режимів: загальнотеоретичні аспекти та практика реалізації: монографія /А. М. Мерник. Харків : Право, 2024. 456 с.
25. Мовний коментар до Конституції України та інших нормативних актів / [уклад.: Сергій Головатий, Світлана Сидоренко, Ірина Савченко ; комент.: Катерина Городенська, Лариса Колібаба, Валентина Фурса ; вступ. слово Павла Гриценка ; за заг. ред. Павла Гриценка, Сергія Головатого] ; Конституц. Суд України, Пост. коміс. з питань правн. термінології ; Ін-т укр. мови НАН України. Харків : Право, 2025. 352 с.
26. Пацурківський П., Гаврилюк Р. Алгебра верховенства права, або буттєвий устрій людського світу. Право України. 2017. № 3. С. 112-125.
27. Пацурківський П., Гаврилюк Р. Спонтанність права: кроки за горизонт. Право України. 2016. № 5. С. 101-112.
28. Пацурківський П., Гаврилюк Р. Ціннісні виклики українській юридичній (правничій) освіті. Право України. 2017. № 10. С. 38-55.
29. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Концепція праворозуміння та правопізнання Миколи Козюбри. Право України, №1, 2026. С.194-214.
30. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Модернізація ЄСПЛ принципу The Rule of Law як парадигмальної матриці захисту людських прав і основоположних свобод. Юридична Україна. 2022. №6. С. 6-18.
31. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Передмова та РОЗДІЛ 1. Верховенство права як цінність в кн.: Публічне право як цінність: колективна монографія. За ред. д.ю.н., проф. Р.О.Гаврилюк та д.ю.н., проф. П.С. Пацурківсь-кого. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2022. С. 7-96.
32. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Правова природа фінансування росією міждержавного тероризму і її війни проти України. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 71. 2022 С. 274-281.
33. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Юридична відповідальність за фінансування тероризму: міжнародно-правовий та національно-правовий аспекти. Ампаро. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика». 2022. No 1. С 5-14.
34. Пацурківський Петро, Гаврилюк Руслана. Джерела the Rule of Law згідно концепції Тома Бінгема. Право України. 2024 №8. С. 31-45.

35. Петро Пацурківський, Руслана Гаврилюк, Порівняльно-феноменологічний аналіз нормальної та воєнної парадигм охорони і захисту гідності та прав людини за Конституцією України. Право України. 2024. № 6. С.113-130.

36. Поличко Т.В., Бисага Ю.М., Берч В.В., Дешко Л.М., Нечипорук Г.Ю., Петрецька Н.І. Верховенство конституційних норм у національній системі права: Монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. 220 с.

37. Різник С. В. Конституційність нормативних актів. Сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні. Харків: Юркнига, 2020. 542 с.

38. Фалалєєва Л. Г. Захист основоположних прав у інтеграційному правопорядку Європейського Союзу: Монографія. Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2020. 455 с.

39. Цікало В. І. Засада пропорційності здійснення корпоративних прав: монографія. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2023, 590 с.

40. Шелевер Н.В. Принцип справедливості в конституційному праві України. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» (081 – Право). Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2024. 368 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Сайт Європейського суду з прав людини: https://www.echr.coe.int/home

Сайт Венеціанської комісії: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/default.aspx?p=01_Presentation&lang=en

Сайт Конституційного Суду України: https://ccu.gov.ua/index.php

Сайт Верховного Суду: https://supreme.court.gov.ua/supreme/

Сайт Верховної ради України: https://rada.gov.ua/

Сайт Міністерства юстиції України: https://minjust.gov.ua/

Організація Об'єднаних Націй- http://www.un.org/

Верховний комісар ООН з прав людини- http://www.ohchr.org/

Рада ООН зправ людини- http://www2.ohchr.org/

Європейський суд з прав людини- http://www.echr.coe.int/

Організація з безпеки і співробітництва у Європі (ОБСЄ) - hgttp://www.osce.org/

Рішення Європейського Суду з Прав Людини https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні та навчальних платформ:

1. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: https://dntb.gov.ua/
2. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. URL: http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/
4. Національна парламентська бібліотека. URL: https://nlu.org.ua/
5. Українська бібліотечна асоціація. URL: https://ula.org.ua/

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ ім.Ю.Федьковича:

«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

«Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

«Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.